

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในหน่วยงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔ ได้ดำเนินการประเมินความเสี่ยงการทุจริตประจำปี เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน โดยวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ตามมาตรฐาน COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission) เพื่อกำหนดมาตรการสำคัญเร่งด่วน เชิงรุกในการป้องกันการทุจริต การบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นปัญหาสำคัญและพบบ่อย นอกจากนี้ ยังนำความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนที่ได้นี้มา กำหนดเป็นคู่มือป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอีกด้วย

กลุ่มนโยบายและแผน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๔
ขั้นตอนที่ ๑	๕
ขั้นตอนที่ ๒	๖
ขั้นตอนที่ ๓	๗-๙
ขั้นตอนที่ ๔	๑๐-๑๑
ขั้นตอนที่ ๕	๑๒

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ประจําปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

ความเสี่ยงการทุจริต หมายถึง ความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการรับสินบน

วัตถุประสงค์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต การออกแบบและการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรขององค์กรถือเป็นการป้องกันการเกิดการทุจริตในองค์กร ทั้งนี้ การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้เป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่า การดำเนินการขององค์กรจะไม่มีทุจริตหรือในกรณีที่พบกับการทุจริตที่ไม่คาดคิดโอกาสที่จะประสบกับปัญหาน้อยกว่าองค์กรอื่น หรือหากเกิดความเสียหายขึ้นก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีการนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้เพราะได้มีการเตรียมการป้องกันล่วงหน้าไว้โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำซึ่งไม่ใช่การเพิ่มภาระงานแต่อย่างใด

วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต : เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ มีมาตรการระบบ หรือ แนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การบริหารจัดการความเสี่ยงมีความแตกต่างจากการตรวจสอบภายในอย่างไร

การบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นการทำงานในลักษณะที่ทุกภาระงานต้องประเมินความเสี่ยงก่อนปฏิบัติงานทุกครั้ง และแทรกกิจกรรมการตอบโต้ความเสี่ยงไว้ก่อนเริ่มปฏิบัติงานหลักตามภาระงานปกติของการเฝ้าระวังความเสี่ยงล่วงหน้าจากทุกภาระงานร่วมกันโดยเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบปกติที่มีการรับรู้และยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (ผู้นำส่งงานให้) เป็นลักษณะ Pre-Decision ส่วนการตรวจสอบภายในจะเป็นในลักษณะกำกับติดตามความเสี่ยง เป็นการสอบทาน เป็นลักษณะ Post-Decision

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการทุจริต

องค์ประกอบหรือปัจจัยที่นำไปสู่การทุจริต ประกอบด้วย Pressure/Incentive หรือแรงกดดันหรือแรงจูงใจ Opportunity หรือ โอกาส ซึ่งเกิดจากช่องโหว่ของระบบต่าง ๆ คุณภาพการควบคุม กำกับควบคุมภายในขององค์กรมีจุดอ่อน และ Rationalization หรือ การหาเหตุผลสนับสนุนการกระทำตามทฤษฎี สามเหลี่ยมการทุจริต (Fraud Triangle)

ขอบเขตประเมินความเสี่ยงการทุจริต

แบ่งประเภทความเสี่ยงการทุจริต ออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอนุมัติ อนุญาต การกิจให้บริการประชาชน อนุมัติ หรืออนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ.

๒๕๕๘

๒. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่

๓. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสการใช้จ่ายงบประมาณ และการบริหารจัดการทรัพยากร

ภาครัฐ

วิธีการ/ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต ดำเนินการผ่าน ๕ ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

๑. การคัดเลือกกระบวนการงานหรือโครงการที่มีความเสี่ยงการทุจริต

๒. การกำหนดประเด็นความเสี่ยงการทุจริต

๓. กำหนดเกณฑ์ การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

๔. การประเมินระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

๕. การจัดทำมาตรการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต

ขั้นตอนที่ ๑ การคัดเลือกกระบวนการงาน หรือโครงการ

- โครงการที่ ๑ การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์
- โครงการที่ ๒ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดประเด็นความเสี่ยงการทุจริต

ชื่อหน่วยงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔

ประเภทความเสี่ยงด้านที่ ๓ ด้านการใช้จ่ายงบประมาณ

ชื่อ กระบวนการ / โครงการ

๑. โครงการที่ ๑ การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์

ลำดับที่	ขั้นตอน การดำเนินงาน	ประเด็นความเสี่ยง การทุจริต
๑	การขออนุมัติ TOR และราคากลาง	การกำหนด TOR โดยการ Lock Spec เพื่อเอื้อประโยชน์กับพ่อค้าที่เสนอผลประโยชน์แก่ตนอย่างเต็มที่ เพื่อเรียกรับผลประโยชน์
๒	การกำหนดราคากลาง	การจัดทำราคากลางสูงกว่าความเป็นจริง
๓	การบริหารสัญญา : การตรวจรับงาน	คณะกรรมการตรวจรับงานมีการเรียกรับสินบนหรือผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้ตรวจรับงานที่ไม่ตรงตามสัญญา

๒. โครงการที่ ๒ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

ลำดับที่	ขั้นตอน การดำเนินงาน	ประเด็นความเสี่ยง การทุจริต
๑	การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ	ผลประโยชน์ทับซ้อนและการให้หรือรับสินบน

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

เกณฑ์โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood)

ระดับ	โอกาสที่เกิด	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	มีโอกาสดังขึ้นเป็นประจำ หรือ
		มีโอกาสดังขึ้นมากกว่า ๕ ครั้ง/ปี
๔	สูง	มีโอกาสดังขึ้นบ่อยครั้ง หรือ
		มีโอกาสดังขึ้นไม่เกิน ๔ ครั้ง/ปี
๓	ปานกลาง	มีโอกาสดังขึ้นบางครั้ง หรือ
		มีโอกาสดังขึ้นไม่เกิน ๓ ครั้ง/ปี
๒	ต่ำ	มีโอกาสดังขึ้นน้อยครั้ง หรือ
		มีโอกาสดังขึ้นไม่เกิน ๒ ครั้ง/ปี
๑	ต่ำมาก	มีโอกาสดังขึ้นได้ยาก หรือ
		มีโอกาสดังขึ้นไม่เกิน ๑ ครั้ง/ปี

เกณฑ์ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact)

ระดับ	ความรุนแรง	เกณฑ์กำหนดระดับความรุนแรงของผลกระทบ	
		คำอธิบาย ผลกระทบด้านการเงิน	คำอธิบาย ผลกระทบที่ไม่ใช่ด้านการเงิน
๕	สูงมาก	ความเสียหายตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป	ทำให้การดำเนินงานหยุดชะงัก หรือไม่ สามารถบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงาน
๔	สูง	ความเสียหายตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท	ผลการดำเนินงานล่าช้ากว่าเป้าหมายที่กำหนด ไว้มากกว่า ๖ เดือน แต่ไม่เกิน ๑ ปี
๓	ปานกลาง	ความเสียหายตั้งแต่ ๕,๐๐๐ – ๑๐,๐๐๐ บาท	ผลการดำเนินงานล่าช้ากว่าเป้าหมายที่กำหนด ไว้มากกว่า ๓ เดือน แต่ไม่เกิน ๖ เดือน
๒	ต่ำ	ความเสียหายตั้งแต่ ๑,๐๐๐ – ๕,๐๐๐ บาท	ผลการดำเนินงานล่าช้ากว่าเป้าหมายที่กำหนด ไว้มากกว่า ๑ เดือน แต่ไม่เกิน ๓ เดือน
๑	ต่ำมาก	ความเสียหายตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท	ผลการดำเนินงานล่าช้ากว่าเป้าหมายที่กำหนด ไว้มากกว่า ๖ เดือน แต่ไม่เกิน ๑ ปี

ระดับของความเสี่ยง (Degree of Risk)

ระดับความเสี่ยง (Risk Matrix) พิจารณาตามเกณฑ์ในการจัดการความเสี่ยง สามารถกำหนดได้หลาย

ระดับและตามแต่ช่วงคะแนนที่กำหนด ตามตัวอย่าง กำหนดที่ ๔ ระดับ ดังนี้

- หมายถึง ระดับความเสี่ยง สูงมาก
- หมายถึง ระดับความเสี่ยง สูง
- หมายถึง ระดับความเสี่ยง ปานกลาง
- หมายถึง ระดับความเสี่ยง น้อยมาก

ระดับความเสี่ยง	ช่วงคะแนน
ความเสี่ยงระดับสูงมาก (Extreme Risk : E)	๑๕ - ๒๕ คะแนน
ความเสี่ยงระดับสูง (High Risk : H)	๙ - ๑๔ คะแนน
ความเสี่ยงระดับปานกลาง (Moderate Risk : M)	๔ - ๘ คะแนน
ความเสี่ยงระดับต่ำ (Low Risk : L)	๑ - ๓ คะแนน

ระดับความเสี่ยง = โอกาสในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ × ความรุนแรงของเหตุการณ์ต่างๆ

แผนภูมิความเสี่ยง (Risk Map)					
โอกาส (Likelihood)	ผลกระทบ(impact)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๕	๕	๑๐	๑๕	๒๐	๒๕
๔	๔	๘	๑๒	๑๖	๒๐
๓	๓	๖	๙	๑๒	๑๕
๒	๒	๔	๖	๘	๑๐
๑	๑	๒	๓	๔	๕

แผนภูมิความเสี่ยง (Risk Map)					
โอกาส (Likelihood)	ผลกระทบ(Impact)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๕	ปานกลาง	สูง	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก
๔	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูงมาก	สูงมาก
๓	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก
๒	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง
๑	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

๑. โครงการที่ ๑ การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์

ลำดับที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ประเด็นความเสี่ยง การทุจริต	Risk Score (L x I)			
			Likelihood	Impact	Risk Score	ระดับความเสี่ยง
๑	การขออนุมัติ TOR และราคากลาง	การกำหนด TOR โดยการ Lock Spec เพื่อเอื้อประโยชน์กับพ่อค้าที่เสนอผลประโยชน์แก่ตนอย่างเต็มที่ เพื่อเรียกรับผลประโยชน์	๔	๔	๑๖	สูง
๒	การกำหนดราคากลาง	การจัดทำราคากลางสูงกว่าความเป็นจริง	๓	๔	๑๒	สูง
๓	การบริหารสัญญา : การตรวจรับงาน	คณะกรรมการตรวจรับงานมีการเรียกรับสินบนหรือผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อให้ตรวจรับงานที่ไม่ตรงตามสัญญา	๓	๔	๑๒	สูง

๒. โครงการที่ ๒ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

ลำดับที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ประเด็นความเสี่ยง การ ทุจริต	Risk Score (L x I)			
			Likelihood	Imp act	Risk Score	ระดับ ความเสี่ยง
๑	การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ	ผลประโยชน์ทับซ้อนและการให้หรือรับสินบน	๑	๑	๒	ต่ำ

ขั้นตอนที่ ๕ การจัดทำมาตรการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตจากการดำเนินงานของหน่วยงาน โครงการที่ ๑ การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์

ชื่อกระบวนการ/โครงการ		การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์					
ลำดับ	กระบวนการ/ โครงการ	ประเด็นความเสี่ยง การ ทุจริต	เกณฑ์การประเมิน ความเสี่ยงการทุจริต		ระดับความ รุนแรงของ ความเสี่ยง	มาตรการในการ บริหาร จัดการความเสี่ยง	ผู้รับผิดชอบ
			โอกาส	ผลกระทบ			
๑	การขออนุมัติทำร่าง ขอบเขตงาน (TOR)	การกำหนดร่างขอบเขตงาน (TOR) โดยการ Lock Spec เพื่อเอื้อประโยชน์กับร้านค้าที่ เสนอผลประโยชน์แก่ตนอย่าง เต็มที่เพื่อเรียกรับผลประโยชน์	๔	๔	๑๖ สูงมาก	1. กำกับให้ผู้รับผิดชอบกำหนดร่างขอบเขต งาน (TOR) ให้ถูกต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ของกรมบัญชีกลาง และหนังสือสั่งการที่ เกี่ยวข้อง 2. กำหนดนโยบาย มาตรการ หรือ แนวทางการปฏิบัติที่ดีเพื่อเป็นการ ป้องกัน การทุจริต	คณะกรรมการจัดทำ ร่าง TOR
๒	การกำหนดราคากลาง	การจัดทำราคากลางสูงกว่า ความเป็นจริง	๓	๔	๑๒ สูง	กำกับให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการให้ถูกต้อง เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกรมบัญชีกลาง และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง	คณะกรรมการ กำหนดราคากลาง
๒	การบริหารสัญญา การ ตรวจรับงาน	คณะกรรมการตรวจรับงาน มี การเรียกรับสินบนหรือ ผลประโยชน์ต่างตอบแทน เพื่อให้ตรวจรับงานที่ไม่ตรง ตาม สัญญา	๓	๔	๑๒ สูง	1. กำชับให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ บริหารสัญญา ตรวจรับพัสดุอย่างโปร่งใส เป็นไปตามสัญญาหรือใบสั่งซื้อและร่าง ขอบเขตงาน(TOR) ที่กำหนด 2. ประกาศนโยบายเพื่อแสดงเจตนารมณ์ใน การไม่รับของขวัญและของกำนัลทุกชนิดจาก การปฏิบัติหน้าที่ (No Gift Policy	คณะกรรมการตรวจ รับพัสดุ

โครงการที่ ๒ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

ชื่อกระบวนการ/โครงการ		การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์					
ลำดับ	กระบวนการ/ โครงการ	ประเด็นความเสี่ยง การ ทุจริต	เกณฑ์การประเมิน ความเสี่ยงการทุจริต		ระดับความ รุนแรงของ ความเสี่ยง	มาตรการในการบริหารจัดการความเสี่ยง	ผู้รับผิดชอบ
			โอกาส	ผลกระทบ			
๑	การจัดทำงบประมาณ รายจ่ายประจำปี งบประมาณ	ผลประโยชน์ทับซ้อนและการให้ หรือรับสินบน	๑	๑	๒ ต่ำ	การปลูกจิตสำนึกให้เจ้าหน้าที่มีจริยธรรมใน การปฏิบัติงาน เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มีความโปร่งใสใน การปฏิบัติหน้าที่และปลูกฝังจิตสำนึกด้าน ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ ตนได้รับ	กลุ่มนโยบายและแผน